

Mål och budget 2025 - 2027

Socialnämnden

Fastställt av socialnämnden
Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2024-03-21
Gäller 2025-2027
Ärendenr SON 2024/6
Version [1.0]

Håkan Ericsson ordförande socialnämnden, Mariette Nicander ordförande tekniska nämnden och Amanda Ringqvist från Klintetraktens framtid tar första spadtaget för det nya äldreboendet i Klintehamn.

Mål och budget 2025 - 2027

Innehåll

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans	1
1.1 Nämndens grunduppdrag	1
1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2025-2027	1
2 Mål	3
2.1 Beslutade mål	3
2.2 Revidering av befintliga mål	3
2.3 Förslag till nya mål	3
3 Behov och prioriteringar av resurser 2025-2027	3
3.1 Behov kopplade till socialförvaltningens mål	3
3.2 Utveckling och behov verksamhet.....	4
3.3 Driftbudget 2025-2027	7
3.4 Kompensation för externa avtal.....	8
3.5 Interna priser samt externa taxor och avgifter	9
4 Investeringsförslag med motiveringar 2025-2029	9
4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet.....	9

1 Verksamhetsbeskrivning samt bedömning av balans

1.1 Nämndens grunduppdrag

Socialnämndens uppdrag är att bidra till goda livsvillkor för människor som vistas på Gotland. Detta ska ske i enlighet med gällande lagstiftningar* och nämndens reglemente.

Uppdraget innebär att arbeta hälsofrämjande, förebyggande och stödjande till:

- personer med funktionsnedsättning
- barn och ungdomar
- personer med skaligt bruk eller beroende
- personer med behov av ekonomiskt stöd
- våldsutsatta och våldsutövare
- personer med behov av hemtjänst
- personer med behov av särskilt boende
- personer med behov av hemsjukvård
- anhöriga.

*Gällande lagstiftningar

Socialtjänstlagen (SOL), Lagen om särskild service (LSS), Lagen om vård av unga (LVU), Lagen om vård av missbrukare (LVM), Föräldrabalken, Hälso- och sjukvårdslagen (HSL), Patientdatalagen (PDL), Patientsäkerhetslagen (PSL), Bostadsanpassningslagen (BAB), Lagen om valfrihet (LOV).

1.2 Balans mellan uppdrag, mål och resurser 2025-2027

Måluppfyllelse går inte att beskriva, då gällande mål från januari 2024, inte utvärderats än. Förvaltningens insatser visar i stort kvalitetsresultat i linje med riket. Utifrån resultaten ser förvaltningen ett behov av att arbeta med att stärka och höja de verksamheter med lägst resultat och minska gapet mellan högst och lägst resultat.

Kompetensförsörjning

Andelen av befolkningen i yrkesverksam ålder minskar i förhållande till andelen över 80 år som ökar rejält. I och med att färre måste ta hand om fler förstärks bristen på arbetskraft, och i dagsläget finns inga möjligheter att fullt ut ersätta mänskliga insatser. Inom socialförvaltningens verksamheter råder i vissa fall brist på arbetskraft samtidigt som den redan kännbara befolkningsutvecklingen ökar efterfrågan på förvaltningens tjänster. Samma situation råder inom stora delar av landets kommuner. Socialförvaltningen har sedan flera år arbetat aktivt för att säkerställa kompetensförsörjningen genom att varje år planera för aktiviteter för att attrahera, rekrytera, behålla och utveckla nya eller befintliga medarbetare. Arbetet ger effekt men innebär också ökade kostnader. Arbetet pågår för att skapa en så hållbar bemanning som möjligt inom alla verksamheter och utmaningarna finns framförallt inom förvaltningens dygnet-runt-verksamheter.

Socialförvaltningens ekonomi har varit i balans de senaste åren. Bedömningen är att förvaltningen nu är på väg in i ett försämrat läge:

- demografisk utveckling fler äldre och ökade behov av insatser
- statsbidragen minskar
- allmänna kostnadsökningar
- förändrad lagstiftning leder till behov av utökning av verksamhet
- beredskapsläget som ökar behov av resurser.

Det är högst väsentligt att socialförvaltningen kompenseras för:

- demografisk förändring genom tillskott från resursfördelningsmodell äldreomsorg
- ökade kostnader för löner och prioriterade grupper
- ökade kostnader för externa avtal 21 mnkr
- skyddat boende 2 mnkr i tillskott från generellt statsbidrag hos regionstyrelseförvaltningen (förändrad lagstiftning).

Övriga behov av budgettillskott är

- avhopparverksamhet 1 mnkr (förändrad lagstiftning)
- motverka normbrytande beteende och inrätta social insatsgrupp (SIG) 2 mnkr
- underfinansiering av LSS-verksamheten 65 mnkr
- inrätta stödboende 8,2 mnkr (enligt förändrad lagstiftning).

För att behålla en ekonomi i balans måste socialförvaltningen fokusera på att sänka sjuktalet, arbeta med bemanning och personalekonomi samt ha god ekonomisk hushållning genom effektiva processer. Förvaltningen behöver också fortsätta att ha kontroll på externa avtal, detta förebygger också välfärdsbrott. Arbetet med att införa nya arbetssätt måste fortsätta. Arbetet med förebyggande insatser är väsentligt, till exempel vad gäller anhörigstöd och barn och ungdomar som begår brott. Ny eller förändrad lagstiftning ställer krav på utökad verksamhet så som att inrätta stödboende, arbeta med avhopparverksamhet samt arbeta med skyddat boende. Detta kan inte finansieras inom befintlig budget.

2 Mål

2.1 Beslutade mål

Mål

Region Gotlands mål

Andelen medarbetare inom Region Gotland som kan rekommendera sin arbetsplats till andra ska årligen förbättras

Region Gotlands koldioxidutsläpp ska minska årligen. Under perioden 2024- 2027 ska den genomsnittliga minskningen uppgå till 15 procent per år

Öka antalet invånare i ålder 20-64 med minst 1 000 till mandatperiodens slut

Socialförvaltningens egna mål

Andelen utbildade undersköterskor/stödassistenter i äldreomsorgen och omsorgen om funktionshindrade ska öka årligen och vara minst 75 procent år 2027

Sjukfrånvaron inom äldreomsorgen ska minska årligen och totalt med 40 procent under perioden 2024 – 2027

Andelen nöjda brukare i gruppbostad LSS ska öka årligen under perioden 2024-2027. Målet är att andelen nöjda år 2027 ska vara 80 procent

2.2 Revidering av befintliga mål

Målen gäller för 2024 och har inte utvärderats. Förvaltningen ser inte behov av revidera målen för 2025.

2.3 Förslag till nya mål

Socialförvaltningen anser att målen kompletteras med ett mål som är direkt kopplat till brukarna och som handlar om bemötande:

Alla som tar del av socialnämndens tjänster och insatser ska uppleva ett bra och respektfullt bemötande.

Bemötandet är centralt i alla våra verksamheter, och berör hela förvaltningen. Ett mål kring bemötande tydliggör vem vi är till för och kan brytas ner till aktuella och verksamhetsnära aktiviteter i alla avdelningarna.

Mäts genom delaktighet i planering (genomförandeplaner), delaktighet i utvecklingsarbeten, brukarundersökningar, synpunkter.

3 Behov och prioriteringar av resurser 2025-2027

3.1 Behov kopplade till socialförvaltningens mål

Bedömningen är att socialförvaltningen måste fortsätta att arbeta med aktiviteter för att nå uppsatta mål även om resurserna minskar, till exempel minskade statsbidrag. Dock kan det ta längre tid och få sämre effekt utan extra resurser, varför målen kanske inte nås till fullo och inom utsatt tid.

Region Gotland har ett gemensamt mål om att andelen medarbetare som kan rekommendera sin arbetsplats till andra årligen ska förbättras. För att andelen ska öka krävs att fler medarbetare känner stolthet för att arbeta på arbetsplatsen och upplever att arbetsplatsen har en god arbetsmiljö med goda förutsättningar. För att nå målet arbetar socialförvaltningen aktivt med att stärka ledarskapet och att utbilda medarbetare så att de känner sig trygga i, och förstå, sina roller. Arbetet bedrivs både förebyggande och

främjande på individ och gruppnivå. Detsamma gäller främjande av friskvård och hälsa för att medarbetare på sikt ska kunna tillgodogöra sig den återhämtning som är så viktig för en god prestation och ett hållbart yrkesliv. För att nå målet måste förvaltningen fortsätta sina satsningar på att stärka ledare och medarbetare i deras roller.

För att nå målet om att framgent kunna sänka sjuktalen måste socialförvaltningen fortsätta att satsa på bland annat friskvård och aktiv sjukskrivning. Satsningen förutsätter även att förvaltningen gör andra satsningar så som exempelvis satsningar på nära ledarskap genom minskade chefsområden. Hittills har statsbidrag kunnat användas i viss mån men det behövs budgetmedel för att fortsätta satsningen.

För att nå målet med 75 procent utbildade undersköterskor i äldreomsorgen och omsorgen om funktionsnedsatta till år 2027 behövs fortsatt tillskott av statsbidrag samt budgetmedel. Satsning på kompetensutveckling är förutsättningen och här finns statsbidrag inom äldreomsorgslyftet även 2024 och 2025, tyvärr finns inte motsvarande statsbidrag för omsorgen om personer med funktionsnedsättning. Förvaltningen behöver också fortsätta satsningen på att långsiktigt attrahera yngre målgrupper och sticka ut som en attraktiv arbetsgivare i den allt hårdare konkurrensen om utbildad arbetskraft.

För att nå målet att andelen nöjda brukare i gruppboende LSS ska öka årligen behöver det ske en satsning på kvalitetshöjande åtgärder inom verksamheten. Det finns ett behov av se över organisationen inom avdelningen för personer med funktionsnedsättning för att ge bättre förutsättningar för verksamheterna.

3.2 Utveckling och behov verksamhet

3.2.1 Äldreomsorg och hemsjukvård

Kostnaderna för **äldreomsorgen** och **hemsjukvården** kommer att öka i takt med att det blir fler äldre personer på Gotland. Kostnadsökningarna bedöms kunna finansieras med tillskott från resursfördelningsmodellen. Enligt beslut i regionfullmäktige november 2023 ökas socialnämndens budgetram med 32 925 mnkr 2025 och 67 806 mnkr 2026. Denna beräkning bygger på demografin våren 2023 och omräkning kommer att ske under april 2024 varför siffrorna kommer att justeras.

För 2023 redovisades ett stort överskott för äldreomsorgen, dock har verksamheten klarat omställning med förändrade scheman utifrån § 13 och arbetat med att sänka sjuktalen. Det har varit tillskott av statsbidrag samtidigt som det är brist på platser på särskilt boende, skulle det finnas platser skulle verksamheten ha en ekonomi i balans. Nya platser tillkommer först 2026 och det är stor risk för att förvaltningen kommer att få betala viten, särskild avgift, för icke verkställda beslut.

Förvaltningen tar i slutet av 2024 över ett särskilt boende från en privat utförare, detta bedöms öka kostnaderna då nuvarande ersättning till privat utförare är relativt låg. Bedömd kostnadsökning beror bland annat på högre personalkostnader kopplat till heltider och påverkan av § 13 samt eventuellt utökning av personal.

För särskilt boende finns också krav på ökad kompetens utifrån HSL med fler sjuksköterskor och att stärka patientsäkerheten kvällar (utifrån IVO-rapport) samt fast vårdkontakt, detta ökar kostnaderna.

De senaste åren har äldreomsorgen fått stora tillskott av statsbidrag vilket finansierat kompetenshöjning och utveckling samt ett antal stödtjänster, främst sjuksköterskor, i syfte att höja kvaliteten. Signalerna från SKR med flera är att tillskotten av statsbidrag kommer att minska framåt. Socialförvaltningen har idag ett antal tjänster som är finansierade med statsbidrag, till exempel från god och nära vård (hälsa genom hela livet), som upphör inom något år. För att möta ökade krav och behov är det högst väsentligt att förvaltningen kan behålla dessa stödtjänster och fortsätta att satsa på kompetenshöjning.

För att möta behovet av personer med demenssjukdom bygger förvaltningen upp ett demensteam som kan ge stöd i ordinärt boende och i särskilt boende, detta är avgörande för att klara uppdraget framåt.

3.2.2 LSS-verksamhet

Det är stort strukturellt underskott för **LSS-verksamheten** trots låga kostnader nationellt. Verksamheten är underfinansierad och underskottet för 2023 uppgick till drygt 50 mnkr. För 2024 har 15 mnkr tillförts som budgettillskott vilket används till bostad med särskild service i egen regi. Det kommer stora kostnadsökningar som avser bostad med särskild service LSS där det varit brist på platser och förvaltningen fått betala särskild avgift (viten) för icke verkställda beslut. Under 2024 tillkommer flera platser på Gotland vilket gör att beslut om insats kan verkställas, kostnadsökningen kan bli runt 30 mnkr (netto då det kan bli kostnadsminskning för andra insatser). Under året tar också förvaltningen över utförande av personlig assistans i egen regi vilket kommer att öka kostnaderna. Det behövs cirka 65 mnkr i budgettillskott för att bedriva verksamheten inom ram. Det finns förslag på förändrad LSS-lagstiftning men det är väldigt oklart i nuläget när och om något sker. Därför är det svårt att bedöma förändringar av uppdrag och kostnaderna framåt.

3.2.3 Individ- och familjeomsorg

Individ- och familjeomsorgen har utmaningar vad gäller skadligt bruk och beroende där behov och kostnader har ökat senaste åren. Verksamheten satsar på att fortsätta utveckla förändrat arbetssätt inom barn- och ungdomsvården, vilket minskat kostnaderna de senaste åren. Hur behov av försörjningsstöd utvecklas är beroende av läget på arbetsmarknaden. Verksamheten har också arbetat med olika insatser som gjort att behovet av stöd minskat. Samtidigt har riksnormen för stödet höjts relativt mycket de senaste åren. Sedan slutet av 2023 har behovet och kostnaderna för försörjningsstöd börjat öka svagt. Ersättningen till familjehem höjdes rejält 2023, i genomsnitt med 22 procent och denna kostnadsökning har inte kompensrats.

Framåt behöver individ- och familjeomsorgen fokusera på att arbeta med barn och ungdomar som begår brott (normbrytande beteende), avhopparverksamhet samt att följa intentionen i samsjuklighetsutredningen och inrätta ett stödboende. Ändrad lagstiftning ger förändrat uppdrag och ökade kostnader för skyddat boende. Detta är utvecklingsområden och det finns ingen finansiering idag och här är det nödvändigt med budgettillskott.

3.2.4 Ny eller förändrad lagstiftning och förväntad utveckling

Normbrytande beteende, barn och ungdomar som begår brott

Förvaltningen arbetar med att fram en modell och struktur för hur verksamheterna i samverkan kan arbeta med barn och ungdomar som begår brott. Tillsammans med

regionstyrelseförvaltningen, grundskolan och polisen har en arbetsgrupp skapat en gemensam lägesbild och sett hur andra kommuner arbetar. Arbetsgruppen kommer att arbeta i samverkan utifrån arbetssättet Sociala insatsgrupper (SIG) som är ett kunskapsbaserat arbetssätt. SIG är en samverkansform som vänder sig till ungdomar med en hög risknivå att begå brott samt för att lämna en kriminell livsstil. I arbetet samverkar socialtjänst, skola och polis nära ungdomen och dennes nätverk. För att arbeta enligt modellen behöver socialförvaltningen en utökning av två tjänster i form av SIG-samordnare, kostnad cirka 1,4 mnkr per år. Det behövs också en kontaktperson, kostnad 0,6 mnkr per år. Sammanlagt beräknas detta arbete att innebära en kostnadsökning på 2 miljoner kronor för förvaltningen vilket också bygger på att skola och polis bidrar med sin del i arbetsmodellen. Se vidare bilaga 1 social insatsgrupp.

Inrätta stödboende skadligt bruk och beroende

En ny lagstiftning enligt samsjuklighetsutredningens föreslås träda i kraft 2026. Personer med samsjuklighet behöver vård och stöd av flera verksamheter inom såväl hälso- och sjukvården som socialtjänsten. En förutsättning för att arbeta enligt samsjuklighetsutredningen med skadligt bruk och beroende, är att inrätta ett kommunalt stödboende. Denna insats finns inte idag och socialnämnden har tidigare äskat medel för stödboende. Om lokaler kan hyras in är den årliga kostnaden tidigare beräknad till 8,2 miljoner kronor. Om lokaler inte kan hyras in krävs mark och investeringsmedel för att bygga boendet. Se vidare SON 2022/125 Utredning Lågtröskelboende, daterad 2022-05-13 samt RS 2021/704 (RS 2022-11-23, § 380).

Skyddat boende och avhopparverksamhet

Riksdagen har beslutat att skyddat boende för våldsutsatta ska bli en ny placeringsform som omfattas av tillståndsplikt och kvalitetskrav. Rättigheterna för medföljande barn stärks. Ändringen innefattar även avhoppare från kriminella miljöer som är i behov av skyddat boende. Lagändringarna träder i kraft 1 april 2024 och det innebär bland annat att

1. skyddat boende införs som en ny boendeinsats i socialtjänstlagen
2. varje kommun ansvarar för att det finns tillgång till skyddade boenden
3. barnrättsperspektivet stärks: barn som följer med en vårdnadshavare ska få egna beslut om insatser, ökad rätt till skolgång samt möjlighet till hälsoundersökning
4. Insatsen skyddat boende ska vara av god kvalitet
5. privata utförare som driver skyddade boenden måste ha tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg (IVO), kommuner som driver skyddat boende ska anmäla det till IVO.

För individ- och familjeomsorgen är det främst punkt tre som kommer att innebära ändrade arbetssätt samt arbete med att säkra kompetensen och processer. Bedömningen är att lagändringen kommer att öka kostnaderna för placeringar av barn och unga med runt 2 miljoner kronor per år och detta rymmer inte inom befintlig budgetram. Region Gotland tillförs generellt statsbidrag för att finansiera detta och detta statsbidrag bör självklart föras över till socialförvaltningen för att finansiera verksamheten. Se vidare bilaga 2 stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.

Socialförvaltningen kommer även att behöva kompetensutveckling inom området kring avhopparverksamhet samtidigt som kostnader kommer att öka för att kunna verkställa insatser för skydd. Detta beräknas bli en kostnadsökning på cirka 1 mnkr för kommande år.

Ny socialtjänstlag

En ny socialtjänstlag beräknas träda i kraft 1 juli 2025 och ett arbete kommer att påbörjas för omställningen till en långsiktigt hållbar, mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst. Detta kommer att innebära en utveckling av verksamhet och insatser samt kompetensutveckling av medarbetare. Ett nytt statsbidrag på cirka 0,6 mnkr tillförs kommunerna för att arbeta med omställningen under 2024. En ny socialtjänstlag innebär en stor omställning från dagens insatser till mer förebyggande och öppna insatser. Den nya lagen kommer att öka kostnaderna framåt men det går inte att bedöma med hur mycket.

3.2.5 Nya arbetssätt

Socialförvaltningen har under de senaste åren implementerat flera nya arbetssätt, till exempel läkemedelsautomater, signs of safety och städtjänster från extern utförare. Det är viktigt att kunna fortsätta att satsa på nya sätt att arbeta för att klara uppdraget och de utmaningar som finns, främst brist på medarbetare och budgetmedel. För att bedöma om en större satsning bör genomföras ska verksamheten göra en nyttokostnadsanalys för att se om satsningen är lönsam på sikt. För att satsa blir det oftast en initial kostnadsökning, även om det ekonomiska läget är krävt.

3.3 Driftbudget 2025-2027

- **Demografisk utveckling:** fler äldre som behöver insatser från socialförvaltningen kommer att ha stor påverkan på förvaltningen. Då behoven och kostnaderna är det ytterst viktigt att förvaltningen får motsvarande tillskott från **resursfördelningsmodellen enligt beräkning baserad på befolkningsprognos.**
- **Avtalsrörelse:** Den största delen av de anställda tillhör Kommunals avtalsområde och här har det varit relativt stora löneökningar de senaste åren. Utfallet av avtalsrörelsen framåt är högt osäkert och påverkas av omvärldsläget med stora prisökningar. Det är alltså mycket viktigt att förvaltningen **kompenstras för kommande löneökningar enligt avtal.**
- **Externa avtal:** Socialförvaltningen köper verksamhet för över 480 mnkr per år och stor del av avtalen regleras med omsorgsprisindex, OPI. Här väntas fortsatt stora prisjusteringar varför socialförvaltningen måste kompenstras för **ökade kostnader för externa avtal med 21 mnkr.**
- **Skyddat boende och avhopparverksamhet:** Förändring av lagstiftning vad gäller stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende bedöms öka kostnaderna med cirka **2 mnkr** per år, vilket bör överföras från regionens generella statsbidrag. I förändrad lagstiftning ingår också **avhopparverksamhet** vilket bedöms öka kostnaderna, **behovet är cirka 1 mnkr per år.** Se vidare bilaga 2.
- **Normbrytande beteende:** För att förstärka arbetet med barn och unga som begår brott (normbrytande beteende) och införa nytt arbetssätt med **social insatsgrupp, SIG,** behövs **2 mnkr** (förutsatt att övriga parter kan finansiera sina delar). Se vidare bilaga 1.

- **LSS-verksamhet:** För att finansiera LSS-verksamheten, som är en rättighetslagstiftning, behövs **65 mnkr** för att nå en ekonomi i balans. Att sänka kostnaderna bedöms som svårt då verksamheten i ett nationellt perspektiv redan bedrivs med mycket låga kostnader. Att fler insatser avseende bostad med särskild service verkställs är helt nödvändigt även om det orsakar stora kostnadsökningar, som är ofinansierade.
- **Stödboende:** För att införa stödboende behövs **8,2 mnkr**. Att inrätta boendet är en förutsättning för att genomföra föreslagen lagstiftning runt skadligt bruk och beroende (samsjuklighetsutredningen).

De senaste årens stora kostnadsökningar har till stor del kompenseras vad gäller personalkostnader och kostnader för externa avtal. Dock finns övriga kostnadsökningar förvaltningen inte kompenseras för så som hjälpmedel, fastighetskostnader, förbrukningsmaterial, livsmedel och kostnad för transportmedel. Dessa kostnader har ökat med mellan 40 och 50 procent vilket motsvarar över 20 mnkr de senaste fem åren. Då förvaltningen inte har kompenseras för dessa kostnadsökningar minskar utrymmet för att bedriva verksamheten. Riksnormen för försörjningsstöd har också höjts, nästan 9 procent ökning 2023, vilket gav en kostnadsökning på drygt 4 mnkr.

Planlagd besparing

I regionens plan finns en besparing på 15 mnkr för 2025 utlagd på socialnämnden. Bedömningen är att besparingen kommer att läggas på äldreomsorgen. Det påverkar inte kvaliteten i nuläget men kommer att leda till underskott när det tillkommer nya platser på särskilt boende. Detta då det är stora underskott för LSS-verksamhet och knapp balans i ekonomin för individ- och familjeomsorgen. Konsekvenserna av besparingen är att det måste var ännu mer fokus på nya och ändrade arbetssätt i samtliga verksamheter, fokus på effektiv bemanning och fokus på att minska sjuktalet.

3.4 Kompensation för externa avtal

Socialförvaltningen köper tjänster från privata utförare inom de flesta verksamheter. De flesta av socialnämndens avtal är indexreglerade med omsorgsprisindex, OPI, som tas fram av Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. OPI för 2024 är preliminärt 4,7 procent (2023 blev OPI 4,6 procent). För 2024 blev budgettillskottet för externa avtal begärda 3,5 procent, vilket inte täcker kostnadsökningarna. Att indexet är preliminärt indikerar att det kommer att bli högre. Det är mycket svårt att bedöma kostnadsutvecklingen men utifrån de senaste årens prisökningar bör rimligen kostnadsökningstakten minska något 2025. Ersättning till familjehemmen är reglerade med index utfärdad från SKR och här skedde en stor ökning 2023 där arvoden ändrades och höjdes med i genomsnitt 22 procent.

Kostnaden för externa avtal är 558 mnkr 2023 (527 mnkr 2022). Av det totala beloppet avser 480 mnkr privata utförare, 34 mnkr Försäkringskassan för personlig assistans, 39 mnkr ersättning uppdragstagare (främst familjehem) samt 7 mnkr inhyrd personal. **För att kompenseras för ökade kostnader till privata utförare och uppdragstagare behövs 21 mnkr med ett antagande om prisökningar för 2025.** Nedan redovisas beräkning utifrån köp från privata utförare och uppdragstagare 2023.

Redovisning av köp från privata utförare samt övriga externa ersättningar

Verksamhet	utfall mnkr 2023	index % 2025	summa mnkr ökning
Hemtjänst LOV	72	3,5%	2,5
Säbo entreprenad och ramavtal	213	3,8%	8,1
SoL bostad med särskild service	42	3,8%	1,6
LSS bostad med särskild service, DV	59	4,0%	2,4
LSS personlig assistans	25	4,0%	1,0
IFO placeringar	69	4,0%	2,7
Summa köp av verksamhet	480		18,3
Försäkringskassan personlig assistans	34	2,0%	0,7
Uppdragstagare IFO med flera	38	4,0%	1,5
Hyrpersonal socionomer, sjuksköterskor	6	3,0%	0,2
Summa övrigt	79		2,4
Totalt	558		20,7

3.5 Interna priser samt externa taxor och avgifter

Socialförvaltningen har en mycket låg intäktsfinansieringsgrad och ser inga större förändringar av intäkter från avgifter framåt. Avgifterna inom äldreomsorgen är styrda av en maxtaxa, ett högkostnadsskydd som varje år meddelas från Socialstyrelsen. För 2024 uppgår maxtaxan till 2 575 kronor per månad och brukare. För hemsjukvården erlägger brukaren som är inskriven en avgift på 600 kronor per månad, för enstaka hembesök tas däremot inte ut någon avgift. Avgiften ingår i maxtaxan. Taxan för hemsjukvården bör ses över och dessutom justeras om det sker höjning av patientavgifterna inom sjukvården.

Brukare som har måltider betalar en måltidsavgift. Den avgiften höjdes inför 2024 men avgiften täcker ändå inte verklig kostnad. Avgiften bör justeras årligen utifrån förändringar i kostnadsläget. Bedömningen är att det skulle bli en alltför hög kostnad för den enskilde för att täcka verklig kostnad. Totalt uppgick avgifterna till 70 mnkr för 2023.

4 Investeringsförslag med motiveringar 2025-2029**4.1 Investeringar i skattefinansierad verksamhet**

Framåt behövs investeringsbudget för att möta behovet av fler platser på särskilt boende för äldre. För närvarande finns investeringsmedel för ett nytt äldreboende i Klintehamn. Det behövs ytterligare två nya äldreboenden fram till 2029. Det behövs också ytterligare en gruppboende LSS samt en ny bostad med särskild service SoL. Eventuellt behövs också investeringsmedel för ett stödboende om det inte går att hyra in lokal. Det behövs också en årlig pott på 8 mnkr för satsning på välfärdsteknik och anpassning av lokaler samt utrustning.

Investeringsbehov socialförvaltningen 2025-2029

Investeringsbehov (tkr)	2025	2026	2027	2028	2029	Summa
Klintehamn säbo (184 mnkr)	60 000					60 000
Utrustning säbo	5 000					5 000
Slite säbo				135 000	135 000	270 000
Utrustning säbo					7 000	7 000
Visby säbo 1	10 000	70 000	135 000	65 000		280 000
Utrustning säbo				7 000		7 000
Visby säbo 2				10 000	135 000	145 000
Stödboende beroende		25 000				25 000
Bmss SoL boende			40 000			40 000
Bmss LSS gruppboend				35 000		35 000
Summa 5 år	75 000	95 000	175 000	252 000	277 000	874 000
Investeringspott	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	40 000
Summa totalt	83 000	103 000	183 000	260 000	285 000	914 000

Förvaltningens behov beskrivs också i investeringsbehov 2025-2034, lokalförsörjningsplan samt i förvaltningens bostadsförsörjningsplaner.

4.1.1 Motiv

Socialförvaltningens investeringsbehov utgår framför allt ifrån Plan för särskilt boende för äldre inom Region Gotland samt Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar. Dessa planer revideras kontinuerligt och beslutas av socialnämnden. I planerna finns prognoser för framtida behov av boenden. En övergripande förklaring av behovet finns också i Socialförvaltningens investeringsbehov 2025-2034 som beslutades av socialnämnden 2024-02-08.

Socialförvaltningens har ett ökat behov av vård- och omsorgslokaler, främst beroende på att antalet äldre invånare ökar. Därför kommer det vara relativt stora investeringsäskande från socialnämnden de närmaste åren. De allmänna prisökningarna just nu gör att det dock är mycket svårt att bedöma investeringsutgifter framåt.

Tidigare fanns investeringsmedel med 59 mnkr för om- och tillbyggnad av äldreboendet Tingsbrogården. Dock är det osäkert om det går att bygga ut boendet varför medlen återlämnats i kompletteringsbudgeten. Om det blir möjligt att bygga ut boendet återkommer socialnämnden med ett nytt äskande.

I början av året börjar det nya äldreboendet med 60 platser att byggas i Klintehamn. Beviljade investeringsmedel uppgick till 165 mnkr och då anbudet översteg budgeten har socialnämnden begärt att få föra om investeringsmedel med 18 mnkr i kompletteringsbudgeten från budgeten för Tingsbrogården. Budgeten är 178 mnkr för boendet och 5 mnkr för utrustning, totalt 183 mnkr.

Under året pågår även två förstudier på Mark- och exploateringsenheten, samhällsbyggnadsförvaltningen avseende regionägd mark som är möjlig att etablera särskilda boenden på. En förstudie pågår avseende Slite där det fattats beslut om att gå vidare med marken Othem Vikhagen. Den andra förstudien undersöker regionägd mark i Visby samt ett eventuellt markförvärv avseende redan planlagd mark i Visby.

Enligt den senast uppdaterade prognosen så behövs det ytterligare cirka 190 nya platser i särskilt boende för äldre fram till början av 2030-talet. För att möta det stora behovet

behövs två nya boenden med 90 platser vardera fram till 2029. Efter det behövs ytterligare två boenden i början av 2030-talet. Bedömningen är att det inte finns risk för att det blir för många platser med hänsyn till den stora ökningen av antalet äldre personer på Gotland. Dessutom har socialförvaltningen alltid har möjlighet att minska antalet köpta platser från ramavtalsleverantörer samt se över nuvarande boenden, boenden med få platser och som inte uppfyller dagens funktionsprogram.

För att kunna arbeta enligt samsjuklighetsutredningen krävs att socialförvaltningen inrättar ett stödboende. Om det inte går att hyra in lokal behövs investeringsmedel med cirka 25 mnkr under 2026 för att bygga ett boende med 10 platser.

Vad gäller bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar är det mycket svårt att göra en prognos för behovet framåt då det är fråga om få individer. Det är dock tydligt att det finns ett behov av fler platser i bostad med särskild service. Här behövs enligt prognosen en ny gruppboende LSS 2028 med en investeringsutgift på runt 35 mnkr.

Vad gäller bostad med särskild service enligt SoL behövs ett nytt boende och detta boende finns i investeringsplanen 2027. Boendet bör omfatta mellan 10 till 15 platser med en investeringsutgift på runt 40 mnkr. Förvaltningen har endast sex platser i egen regi, huvuddelen av placeringarna är i privat regi.

Förutom investeringsbehoven som nämnts ovan så behöver socialförvaltningen varje år en pott för utrustning på 3 mnkr för investeringar i IT-utveckling och 5 mnkr per år för verksamhetsanpassningar och utrustning, totalt 8 mnkr.

4.1.2 Finansiering av driftkonsekvenser

Det är ofrånkomligt att förvaltningen måste ha nya lokaler för vård och omsorg när volymerna ökar, så som äldreboenden och bostad med särskild service LSS. Driftkonsekvenserna av de nya äldreboendena täcks med tillskott av medel från resursfördelningsmodellen (som bygger på demografin där ökat antal äldre ger tillskott av medel). Största delen av lokalkostnaderna för boendena tas ut som hyra av brukarna varför det inte blir så stor nettokostnadsökning för socialförvaltningen.

Vad gäller bostad med särskild service LSS kommer utökning av antalet platser att vara ofinansierat, själva hyran betalas av brukaren men omsorgen gör att kostnaderna ökar. Då verksamheten är underfinansierad behövs utökad budget. För att inrätta stödboende, enligt förändrad lagstiftning, krävs tillskott av budget. När lokalkostnaderna för övrig verksamhet ökar så måste det tas det inom befintlig budgetram, detta kan betyda att det blir mindre resurser över till verksamhet.

4.1.3 Effektivisering/besparing

När det gäller äldreboenden och bostad med särskild service finns i regel ingen effektivisering för det bygger på ett ökat behov, i takt med att befolkningen åldras ökar behovet. Om förvaltningen utökar antalet egna platser genom att bygga bostad med särskild service enligt SoL kan kostnaderna minska framåt. Detta då förvaltningen skulle ha fler brukare i egen regi istället för att köpa externa platser. Idag finns bara sex platser i egen regi medan drygt 40 platser köps från privata utförare och dessa platser är i regel dyrare än de i egen regi (motsvarande omsorgsnivå).

När det gäller investeringar i verksamhetslokaler, så som flytt av verksamhet från hyrda till egna lokaler, bör det bli lägre kostnader. Dels genom samordningsvinster med andra verksamheter, dels genom lägre lokalkostnader på sikt. För 2024 ökar lokalkostnaderna rejält för hemsjukvården då de måste lämna nuvarande inhyrda lokaler och flyttar till andra, inhyrda lokaler, på Visborgsområdet.

När det gäller investeringar i IT- och välfärdsteknik kan det leda till minskade kostnader men framför allt ska dess satsningar hjälpa till att klara kompetensutmaningen. Välfärdsteknik höjer ofta också kvaliteten för brukare och medarbetare.